

YTTRANDE

2020-07-10

Ärendenr:

NV-00889-20

Mark- och miljööverdomstolen

Svea.avd6@dom.se

Yttrande i mål nr M 1579-20, angående ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad täktverksamhet samt vattenverksamhet vid Slite i Gotlands kommun

Naturvårdsverket har förelagts att inkomma med yttrande. Naturvårdsverket har tagit del av aktbilagorna 100–101 samt 104–105. Naturvårdsverket vidhåller vad som tidigare framförts i målet. Därutöver anför Naturvårdsverket följande.

1.1. A 2 1 bolagets yttrande

Det är välkommet att bolaget nu redovisar en mer utförlig beskrivning av hur de definierar funktionell livsmiljö. Det är självklart att vissa av de för en viss art viktiga livsmiljövariablerna korrelerar med varandra. Det betyder dock inte att alla betydelsefulla variabler gör det. Detta tas även tas upp i bolagets yttrande men beaktas inte konsekvent i bolagets resonemang. Bolaget skriver att: *“Callunas studier styrker att den tydligaste indikatorn för en för fjärilarna funktionell livsmiljö är förekomsten av värdväxt, täckningsgrad av buskar och täckningsgrad av träd samt att denna indikator enkelt kan omsättas till ett tydligt, objektivt och kontrollerbart kriterium.”* Även om det skulle förhålla sig på det beskrivna sättet så förblir det ändå problematiskt i ett tillsynsperspektiv att bolagets redovisade definition av funktionell livsmiljö inte beaktar komplexiteten av innebörden av en sådan. Det vill säga det som av bolaget definieras som den tydligaste indikatorn för en för fjärilarna funktionell livsmiljö kan förekomma över stora arealer utan förekomst av de aktuella fjärilsarterna.

1.2. A 2 2 bolagets yttrande

Det är positivt att bolaget nu valt att närmare förklara hur man tänker kring funktionell livsmiljö. Syftet med att redovisa kriterierna för en funktionell livsmiljö är enligt bolaget att villkor 19 och 20 ska vara konkreta och lätta att kontrollera. Det räcker dock inte eftersom kriterierna även ska vara relevanta för

syftet med åtgärderna. Är kriterierna för en funktionell livsmiljö inte relevanta för syftet med åtgärderna är det tämligen ointressant att de är konkreta och lätta att kontrollera. I detta fall skulle bolaget kunna upprätthålla de kriterier som bolaget själva ställt upp utan att det finns en enda individ av den aktuella fjärilsarten i området och utan att området kommer kunna hysa några livskraftiga populationer av arten. Se även punkten 2.2 i Naturvårdsverkets yttrande den 25 maj 2020.

1.3. A 2 4 bolagets yttrande

Förståelsen av att bete är en nyckelfaktor i terrestra ekosystem är grundläggande ekologisk kunskap. Med bete avses här den ekologiska funktion som djurbete innebär för flora och fauna. Självfallet kan bete innebära att lokala populationer av vissa arter försvinner, samtidigt är dock bete en förutsättning på lång sikt för samma arters existens. Detta kan framstå som paradoxalt men blir begripligt om ett geografiskt och historiskt perspektiv anläggs i synen på den dynamik som präglar File hajdar. De arter som utgör de terrestra ekosystemen har utvecklats under mycket lång tid. De flesta av dem är evolutionärt präglade av en dynamik bestående av stora betande djur vilka idag i stort sett saknas på våra breddgrader men vars funktion till en del ersatts av domesticerade betande djur.

Att Gotland har en särpräglad och från fastlandet skild historisk markanvändning är väl känd även för Naturvårdsverket och beskrivs förtjänstfullt i den av bolaget anlitate konsultens rapport. Vad gäller betet på File hajdar så har den frågan även utretts av SLU, Centrum för biologisk mångfald. Rapporten¹ publicerades 2017 och resultatet av den är bland annat följande:

- *Filehajdar har otvivelaktigt betats sedan tiden kring 1700, högst sannolikt även innan dess. Bete har fortsatt under hela 1800-talet och även pågått ett gott stycke in på 1900-talet, men i sjunkande grad. Troligen har Filehajdar betats av alla olika djurslag, men framför allt av får och häst, och under senare tid nämns framför allt får och ungnöt.*
- *Floran är tydligt präglad av tidigare bete, men nu stadd i långsam förändring efter betets upphörande. Förändringen kan emellertid inte sägas gått så långt att ett naturskogstillstånd i stället inträtt. Området ligger idag, floramässigt, betydligt närmare den betade fasen än en framtida naturskogsfas. Även skogsstrukturen, d.v.s. träd- och buskskiktet, är mer präglad av tidigare bete och dess upphörande, än av något av de naturskogstillstånd som kunde tänkas gälla för Filehajdars skogstyper.*

1.4. A 3 1 bolagets yttrande

Naturvårdsverket vidhåller vad som anförts under avsnitt 3 i yttrande den 25 maj 2020. Naturvårdsverket vill återigen lyfta att frågan huruvida det krävs påverkan på bevarandestatusen för att förbudet enligt art. 12.1 art- och habitatdirektivet

¹ Rapporten ”En historisk-ekologisk undersökning av betet på Filehajdar - en gotländsk utmark” (CBM:s skriftserie nr 104) nås via denna länk:
https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/cbm/dokument/publikationer-cbm/cbm-skriftserie/filehajdar-cbms-skriftserie-104_22feb_b_low.pdf

ska aktualiseras är föremål för förhandsavgörande i EU-domstolen (mål C-474/19). Generaladvokatens förslag till avgörande i målet meddelas den 10 september 2020.

1.5. B 1 1 5 bolagets yttrande

Av förarbetena följer att bedömningen av vad som är en försämring måste ske med utgångspunkt i vad som var syftet med Natura 2000-området. En försämring kan förutses om den yta som omfattas av livsmiljön minskar eller om verksamheten eller åtgärden skadar en viss fysisk struktur eller funktion som livsmiljön har och som är nödvändig för att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de berörda arterna. En permanent förlust av utpekade naturtyper är, med utgångspunkt i kriterierna för gynnsam bevarandestatus, alltid svårförenlig med bevarandemålen i ett Natura 2000-område.² Naturliga variationer är därutöver inte att likställa med en förändring som orsakas av en verksamhet som ska prövas enligt 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschef Karolina Ardesjö Lundén.

Vid den slutliga handläggningen av ärendet har i övrigt deltagit biolog Björn-Axel Beier samt miljöjurist Torunn Hofset, den sistnämnde föredragande.

För Naturvårdsverket

Karolina Ardesjö Lundén

Torunn Hofset

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

² Se vidare ”Förutsättningar för prövningar och tillsyn i Natura 2000-områden – Handbok 2017:1”, sid 82.